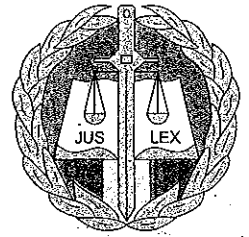

ROMÂNIA

CURTEA DE APEL TIMIȘOARA

300055 - TIMIȘOARA, P-ța Tepeș Vodă nr. 2 Tel.: 0256 - 498.721; Fax: 0256 - 401.194

Înaltă Curte de Casație și Justiție
Colegiul de Conducere

CĂTRE,

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE BUCUREȘTI
Completul pentru soluționarea recursului în interesul legii

În temeiul art. 514 C.pr.civ., vă supunem atenției sesizarea de recurs în interesul legii formulată de Colegiul de conducere al Curții de Apel Timișoara – ca urmare a Hotărârii nr. 3/24.02.2017 a acestui for – în vederea clarificării problemei de drept generate de art. 539 alin. 2 C.pr.pen. care, în jurisprudența instanțelor naționale, a fost în mod diferit interpretat în hotărâri rămase definitive.

Art. 539 C.pr.civ. consacră dreptul la despăgubiri în cazul privării nelegale de libertate. Aliniatul 2 al acestui articol are următorul conținut: „Privarea nelegală de libertate trebuie să fie stabilită, după caz, prin ordonanță a procurorului, prin încheierea definitivă a judecătorului de drepturi și libertăți sau a judecătorului de cameră preliminară, precum și prin încheierea definitivă sau hotărârea definitivă a instanței de judecată investită cu soluționarea cauzei.”

Textul art. 515 C.pr.civ. prevede admisibilitatea recursului în interesul legii dacă se face dovada că problemele de drept care formează obiectul judecății au fost soluționate în mod diferit prin hotărâri judecătorești definitive ipoteză care, în cazul articolului menționat, se confirmă.

În privința interpretării sintagmei referitoare la modul de stabilire a caracterului nelegal al arestării, în jurisprudența instanțelor naționale – inclusiv a instanței supreme – s-au pronunțat hotărâri definitive cu soluții diferite.

În cadrul Curții de Apel Timișoara, (în care au fost pronunțate până în prezent doar câteva hotărâri definitive care au luat în discuție art. 539 alin. 2 C.pr.pen.) la fel ca și în celelalte instanțe - în esență -, au fost exprimate două opinii. Într-o opinie, s-a considerat că stabilirea caracterului nelegal al arestării trebuie să decurgă dintr-o constatare explicită a acestui aspect, printr-unul din actele jurisdicționale menționate în art. 539 alin. 2 C.pr.civ. (putând fi exemplificată în acest sens decizia civilă nr. 97/27.05.2015 pronunțată de Curtea de Apel Timișoara – Secția I Civilă în dosar nr. 6241/30/2014) în timp ce, printr-o altă opinie, s-a apreciat că hotărârea penală definitivă de achitare, în funcție de datele particulare ale cauzei, poate conferi implicit un caracter nelegal măsurii privative de libertate (ca exemplu în acest sens poate fi dată decizia civilă nr. 46/1503.2016 pronunțată de Curtea de Apel Timișoara – Secția I Civilă în dosar n. 6764/30/2014).

Pentru prima dintre opinii argumentele se rezumă la aplicarea stricto sensu a textului.

În concret, în această opinie exprimată în cuprinsul deciziei civile nr. 97/2015 a Curții de Apel Timișoara s-a reținut – printre altele – aceea că stabilirea nelegalității detenției preventive reprezintă o chestiune de fond care trebuie analizată în concret, fie de către instanța care a pronunțat achitarea reclamantului (de exemplu pentru lipsă de probe, precum în cauza de speță), fie pe calea unui demers judiciar

separat, în cazul în care instanța care l-a achitat pe inculpat nu s-a pronunțat asupra caracterului nelegal al arestării sale preventive.

Din această perspectivă s-a considerat că, aprecierile Tribunalului (.....) apar ca temeinice și legale, respectiv permise, căci, ca principiu general, o detenție apare ca „legală” în măsura în care ea se întemeiază pe o decizie judiciară, precum în cazul de speță, dat fiind că toate instanțele care au verificat legalitatea măsurilor preventive luate împotriva reclamantului au apreciat legalitatea lor.

Alegațiile Tribunalului (.....) criticate în apel au fost apreciate de către Curte ca legitime, fiind în acord și cu decizia nr. 4050/1 iunie 2012 pronunțată de Secția I Civilă a Înaltei Curți de Casație și Justiție (Buletinul Jurisprudenței, Culegere de decizii pe anul 2012, Editura CH Beck, București, p. 233), prin care s-a statuat că „în aplicarea prevederilor art. 504 alin. (3) C.pr.pen. (art. 539 C.pr.pen. nou), în mod greșit instanța civilă investită cu cererea de acordare de despăgubiri pentru detenție preventivă nelegală a realizat ea însăși evaluarea caracterului nelegal al măsurii arestării preventive, cu încălcarea puterii de lucru judecat a dezlegărilor date de instanțele penale care s-au pronunțat, în cazul procesului penal, asupra legalității și temeiniciei măsurilor procesuale restrictive de libertate dispuse împotriva inculpatului reclamant de la acea dată”, context în care sunt evocate dispozițiile art. 19 C.pr.pen. vechi.

S-a menționat și aceea că instanța supremă arată că „o atare evaluare a legalității măsurii restrictive de libertate este îngăduită instanței civile - în aplicarea prevederilor art. 504 alin. (2) C.pr.pen. (actual art. 539 C.pr.pen.) - numai dacă instanța penală a omis (sau cadrul procesual nu i-a impus-o) să statueze asupra acestui aspect, prin hotărârea judecătorească, care a avut ca efect înlăturarea restricțiilor de libertate ale reclamantului, într-o cerere formulată pe temeiul art. 504 C.pr.pen. ctual art. 539 C.pr.pen. (relevantă pentru aceasta din urmă ipoteza reținută de instanța supremă este decizia civilă nr. 96/27.05.2015 pronunțată de Curtea de Apel Timișoara în dosarul nr. 1094/115/2014 în care instanța civilă a procedat la constatarea caracterului nelegal al măsurii arestării reclamantului).

Acest raționament, însă, nu contrazice posibilitatea constatării ulterioare, printr-o decizie a unei jurisdicții separate, a faptului că detenția s-a dispus prin încălcarea normelor de drept intern în materie sau a normei europene (CEDH, 28 octombrie 2003, Minjat c/Suisse, nepublicat, citată de C. Bârsan, op. cit., p. 287).

În argumentarea acestei concluzii Curtea a constatat că instanța europeană, în jurisprudența sa, niciodată nu a considerat că o măsură de arestare preventivă este nelegală ab initio pentru simplul motiv că cel astfel deținut a fost ulterior achitat (CEDH, 6 decembrie 2006; 07.06.2007, Garabaiev c/Russie, citate de C. Bârsan, op. cit., p. 287).

În alte cuvinte, instanța de apel a reținut că, prin aprecierile Tribunalului (.....), reclamantul nu este privat în a iniția un alt demers procedural pentru constatarea nelegalității arestării sale preventive, în măsura în care acesta identifică și reclamă motive de nelegalitate care privesc fie deciziile judiciare pronunțate cu ocazia verificării legalității detenției preventive în cadrul procesului penal, fie alte încălcări ale art. 5 parag. 1-4 din Convenție.

Astfel, într-o decizie de speță, Curtea Europeană a decis că absența totală de motivare a deciziei judiciare ce autorizează detenția, mai ales atunci când aceasta este prelungită în timp, este incompatibilă cu principiul protecției libertății persoanei împotriva arbitrarului instituit de art. 5 parag. 1 din Convenție (CEDH, 21.03.2006, Stasaitis c/a Lituania, parag. 67; 2 martie 2006, Nachmcinovitck c/a Russia, parag. 70; nepublicate, citate de C. Bârsan, op. cit., p. 289).

În ceea ce privește cea de a doua opinie exprimată în materie, ea se justifică pentru alte rațiuni, derivate din criteriile de interpretare a legii (în special cele privind interpretarea ei teleologică și rațională) precum și din valorificarea principii

(cum ar fi și principiul echității înscris în art. 22 alin. 7 al Codului de procedură civilă și cel al responsabilității prevăzut de art. 1 alin. 3 din Constituția României).

Existența acestei opinii este explicabilă prin faptul că, în practică, aproape în toate cauzele penale finalizate printr-o soluție de achitare, instanțele nu se pronunță decât asupra legalității măsurilor preventive în curs de executare (obligație care le este impusă de art. 399 C.pr.civ.) nu și asupra acelor care au încetat anterior acestui moment.

Într-o atare situație, nelegalitatea măsurii arestării dispuse într-o cauză finalizată prin achitare trebuie evaluată prin prisma acestei soluții care a infirmat - la finalul administrării probelor din cursul cercetării judecătorești - plasarea unei persoane sub incidența și consecințele dispozițiilor de drept penal.

Evident, nu se poate pune problema unei asemenea evaluări retroactive prin prisma cerințelor - legale și dovedite - ce au permis dispunerea măsurii privative de libertate (acestea din urmă, în raport cu soluția de achitare, având fundamente juridice și probatorii diferite), ceea ce presupune și faptul că nu se poate discuta despre angajarea răspunderii magistraților pentru luarea acestei măsuri, cu atât mai mult în situația în care ea a fost confirmată de instanțele penale ca urmare a exercitării căilor de atac prevăzute de lege.

Cu toate acestea, întrucât măsura - chiar justificată fiind la momentul adoptării -, a fost articulată pe un mecanism procedural care a permis finalmente achitarea, este necesară evaluarea ei ca neavenită în contextul generat de această soluție și, deci, considerarea ei ca temei al reparației materiale.

Având în vedere că prin măsura preventivă dispusă împotriva inculpatului achitat el a fost lipsit de libertate (înțeleasă ca atribut intrinsec și definitoriu al ființei umane și consacrată ca un drept individual fundamental al acesteia), este firească recunoașterea posibilității de reparare a prejudiciului astfel încercat.

Câtă vreme în dreptul român există o procedură recunoscută de lege în scopul reparării prejudiciilor însă ea este limitată doar la situațiile (insignifiante ca număr în contextul art. 399 C.pr.pen.) în care arestarea a fost expres declarată ca nelegală și, din moment ce existența acestei proceduri speciale face inadmisibilă admiterea, pe calea acțiunii de drept comun, a oricăror alte pretenții derivate din arestări care, fără a fi formal neconforme, uneori au generat consecințe prejudiciabile și în alte situații neacoperite de textul art. 539 alin. 2 - C.pr.pen., inclusiv prin raportare la prevederile Convenției Europene a Drepturilor Omului, (cum este și în cazul solicitării ce a făcut obiectul dosarului nr. 6764/30/2014 al Curții de Apel Timișoara), ar însemna acceptarea de către judecătorul acțiunii civile a unei inechități, aspect prohibit de art. 22 alin. 7 C.pr.civ..

Numai o astfel de interpretare extensivă a textului poate asigura producerea efectelor în scopul urmărit de legiuitor precum și un tratament legal nediscriminatoriu al persoanelor achitate aflate în situații similare, câtă vreme prejudiciul lor derivă din încălcarea unuia și aceluiași drept fundamental, în contextul generat de achitare legalitatea formală a măsurii privative de libertate putând fi considerată doar o circumstanță a acestei încălcări iar nu esența ei.

Cu alte cuvinte, în temeiul art. 539 alin. 2 C.pr.pen. statul trebuie să răspundă în mod obiectiv (în absența ideii de culpă) în calitatea sa de garant al drepturilor și libertăților individuale consacrate de art. 1 alin. 3 din Constituție iar nu în mod subiectiv, respectiv pentru culpa reprezentanților săi (aspect care, în ipoteza interpretării restrictive/literale a textului, s-ar putea deduce automat din simpla constatare a nelegalității măsurii privative de libertate, înțeleasă deci ca fiind fie rezultatul neglijenței, fie al intenției).

Demn de menționat în contextul discutării art. 539 alin. 2 C.pr.pen. este și aceea că pronunțarea unor soluții diferite prin hotărâri definitive și existența în

continuare pe rol a unor cauze cu asemenea problematică juridică a determinat inițiativa Curții de Apel Timișoara de sesizare a Înaltei Curți de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unei chestiuni de drept în dosar nr. 1466/30/2015.

Deși instanța supremă a respins ca inadmisibilă această solicitare prin decizia sa nr. 41/21.11.2016 (pentru neîndeplinirea cerințelor prevăzute de art. 519 C.pr.civ.), această hotărâre este importantă ca argument în prezenta analiză întrucât, potrivit judecătorilor raportori, s-a constatat existența unei practici neunitare în materia interpretării și aplicării dispozițiilor art. 539 alin. 2 C.pr.pen. motiv pentru care s-a sugerat recurgerea la mecanismul recursului în interesul legii.

Într-o amplă enumerare făcută în cuprinsul raportului menționat (al cărui conținut va fi redat în cele ce urmează) au fost prezentate atât aspectele de jurisprudență neunitară cât și opiniile instanțelor generate de discutarea articolului 539 alin. 2 C.pen. actual (sau art. 504 din vechiul Cod)- , inclusiv la nivelul instanței supreme.

Astfel, Curtea de Apel București a comunicat că, în urma consultării judecătorilor curții de apel și ai instanțelor arondate care judecă în această materie, opinia majoritară, care a rezultat, este că textul art. 539 alin. (2) din noul Cod de procedură penală se interpretează în sensul că stabilirea caracterului nelegal al privării de libertate în cursul procesului penal poate rezulta și implicit din hotărârea de achitare. Punctul de vedere exprimat este în sensul că nu orice soluție de achitare conduce de plano la o apreciere a caracterului nelegal al privării de libertate, relevante pentru o astfel de calificare fiind împrejurările concrete ale cauzei și considerentele care au determinat instanța penală să pronunțe o soluție de achitare. S-a arătat că această interpretare este susținută și de decizia nr. 45 din 10 martie 1998 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 504 alin. (1) din Vechiul Codul de procedură penală, prin care Curtea Constituțională a statuat în sensul că principiul responsabilității statului față de persoanele care au suferit din cauza unei erori judiciare săvârșite în procesele penale trebuie aplicat tuturor victimelor unor asemenea erori, legiuitorul neavând posibilitatea de a restrânge răspunderea statului doar la unele erori judiciare.

S-a conturat și opinia minoritară, în sensul că, în interpretarea art. 539 alin. 2 din noul Cod de procedură penală, caracterul nelegal al privării de libertate trebuie să rezulte explicit dintr-un act jurisdicțional, neputând fi dedusă, în mod implicit, din cuprinsul unei hotărâri judecătorești penale de achitare. S-a argumentat că nelegalitatea măsurii trebuie demonstrată și trebuie să rezulte din încălcări determinate ale legii, adică nerespectarea condițiilor legale de luare, prelungire ori menținere a măsurii preventive iar nu din chestiuni de apreciere.

Au fost depuse următoarele hotărâri relevante:

În aplicarea art. 504 din Codul de procedură penală din 1968:

- Decizia nr. 1534R/25.09.2013 pronunțată de Curtea de Apel București - Secția a IV-a civilă în dosarul nr. 2114/93/2012;
- Decizia nr. 116A/18.03.2014 pronunțată de Curtea de Apel București - Secția a IV-a civilă în dosarul nr. 2659/93/2013;
- Decizia nr. 577A/25.11.2015 pronunțată de Curtea de Apel București - Secția a IV-a civilă în dosarul nr. 2270/122/2014;
- Decizia nr. 76A/10.02.2016 pronunțată de Curtea de Apel București - Secția a IV-a civilă în dosarul nr. 3547/3/2014;

În aplicarea art. 539 din Codul de procedură penală:

- Decizia nr. 426A/02.06.2016 pronunțată de Curtea de Apel București - Secția a IV-a civilă în dosarul nr. 1292/93/2015;
- Decizia nr. 181 A/10.03.2016 pronunțată de Curtea de Apel București - Secția a IV-a civilă în dosarul nr. 12419/3/2014;
- Sentința nr. 452/08.04.2016 pronunțată de Tribunalul București - Secția a IV-a civilă în dosarul nr. 12507/3/2015;

- Sentința nr. 1200/19.10.2015 pronunțată de Tribunalul București - Secția a IV-a civilă în dosarul nr. 18435/3/2015;
- Sentința nr. 487/23.04.2015 pronunțată de Tribunalul București - Secția a V-a civilă în dosarul nr. 13600/3/2014;
- Sentința nr. 1223/15.10.2015 pronunțată de Tribunalul București - Secția a V-a civilă în dosarul nr. 12207/3/2015;

2. **Curtea de Apel Târgu Mureș** a comunicat că stabilirea caracterului nelegal al privării de libertate în cursul procesului penal trebuie cuprinsă explicit într-un act jurisdicțional sau implicit, se desprinde din hotărârea definitivă de achitare (s-a indicat spre exemplificare sentința civilă nr. 1982/18.06.2014 pronunțată de Tribunalul Harghita - Secția civilă în dosarul nr. 897/96/2014, rămasă definitivă prin decizia nr. 657/A/05.11.2014 a Curții de Apel Târgu Mureș - pe art. 539 din Noul Cod de procedură penală).

3. Practica judiciară la nivelul **Curții de Apel Cluj**, cu privire la interpretarea și aplicarea art. 539 alin. 2 din Noul Cod de procedură penală este în sensul că stabilirea caracterului nelegal al privării de libertate rezultă implicit din hotărârea definitivă de achitare, chiar dacă nu s-a dispus în acest sens, în mod explicit, printr-un act jurisdicțional (s-a indicat spre exemplificare decizia nr. 4134/R/24.10.2013 a Curții de Apel Cluj - Secția I civilă, pronunțată în dosarul nr. 1280/117/2013- pe temeiul art. 504 din Codul de procedură penală din 1968, decizia nr. 1005/A/20.05.2015 a Curții de Apel Cluj - Secția I civilă, pronunțată în dosarul nr. 1204/84/2014 - pe temeiul art. 504 Codul de procedură penală din 1968, decizia nr. 323/R/17.06.2015 a Curții de Apel Cluj - Secția I civilă, pronunțată în dosarul nr. 1281/117/2013***- pe temeiul art. 504 din Codul de procedură penală din 1968).

Tribunalul Bistrița Năsăud și Tribunalul Sălaj au comunicat că nu au identificat practică judiciară în legătură cu problema de drept analizată.

Tribunalul Cluj a comunicat că s-a identificat o singură cauză cu referire la chestiunea menționată, în care s-a apreciat că textul legal indicat prevede posibilitatea acordării de despăgubiri atât în cazul în care există o hotărâre definitivă de achitare, cât și atunci când privarea nelegală de libertate este stabilită prin ordonanța procurorului, prin încheierea definitivă a judecătorului de drepturi și libertăți sau a judecătorului de cameră preliminară, precum și prin încheierea definitivă a instanței de judecată (sentința nr. 497/23.10.2014 a Tribunalului Cluj - Secția civilă, pronunțată în dosarul nr. 9732/117/2013, menținută prin decizia nr. 715/A/14.04.2015 a Curții de Apel Cluj - pe art. 539 Codul de procedură penală).

Tribunalul Maramureș a comunicat că practica majoritară în chestiunea de drept vizată a fost aceea că, atât achitarea, cât și mențiunea expresă dintr-un act jurisdicțional cu privire la caracterul nelegal al măsurilor preventive dau dreptul la despăgubiri (ex. sentința nr. 126/25.01.2012 a Tribunalului Maramureș - Secția I civilă, pronunțată în dosarul nr. 5454/100/2010 - pe temeiul art. 504 din Codul de procedură penală din 1968 și sentința nr. 465/19.03.2014 a Tribunalului Maramureș - Secția I civilă, pronunțată în dosarul nr. 8387/100/2012 pe art. 504 din Codul de procedură penală din 1968).

4. **Curtea de Apel Timișoara - astfel cum s-a precizat anterior** - a arătat că orientările de practică judiciară ale judecătorilor Secției I civile sunt cele aduse la cunoștință prin sesizarea adresată instanței supreme. Într-o opinie, se consideră că existența hotărârii penale de achitare nu atrage automat caracterizarea ca nelegală a măsurii preventive a arestării, fiind necesar ca acest caracter nelegal să fie stabilit în mod expres, explicit, printr-unul din actele jurisdicționale menționate în art. 539 alin. (2) din Codul de procedură penală - ex. decizia civilă nr. 97/27.05.2015 pronunțată de Curtea de Apel Timișoara în dosarul nr. 6241/30/2014. Într-o altă opinie, se consideră că hotărârea penală definitivă de achitare conferă implicit un caracter nelegal măsurii preventive a arestării (ex. decizia civilă nr. 4615.03-2016 pronunțată de Curtea de Apel Timișoara în dosar nr. 6764/30/2014).

Din datele comunicate de cele trei tribunale din raza curții de apel a rezultat că doar Tribunalul Timiș a soluționat în primă instanță cauze având ca temei juridic dispozițiile art. 539 din Codul de procedură penală, soluțiile fiind de respingere ca inadmisibile a acțiunilor în despăgubiri, câtă vreme nu a existat un act jurisdicțional, în sensul dispozițiilor acestui articol, emis în cadrul procesului penal din care să rezulte explicit caracterul nelegal al măsurii (ex. sentința nr. 422/PI/06.02.2013 pronunțată de Tribunalul Timiș - Secția civilă în dosarul nr. 1037/30/2012 - pe temeiul art. 504 din Codul de procedură penală din 1968; sentința nr. 749/PI/27.02.2013 pronunțată de Tribunalul Timiș - Secția I civilă în dosarul nr. 3789/30/2012 - pe temeiul art. 504 Codul de procedură penală din 1968; sentința nr. 2409/PI/15.10.2014 pronunțată de Tribunalul Timiș - Secția I civilă în dosarul nr. 10692/30/2013 - pe temeiul art. 504 Codul de procedură penală din 1968; sentința nr. 2918/PI/04.12.2014 pronunțată de Tribunalul Timiș - Secția I civilă în dosarul nr. 6241/30/2014 - pe art. 539 Codul de procedură penală; sentința nr. 1313/PI/19.05.2016 pronunțată de Tribunalul Timiș - Secția I civilă în dosarul nr. 2/30/2015 - pe temeiul art. 539 din Codul de procedură penală).

5. **Curtea de Apel Brașov** a comunicat că pe rolul secției civile nu au fost înregistrate cauze cu un astfel de obiect.

La nivelul Tribunalului Brașov - Secția I civilă s-a exprimat opinia potrivit căreia, acțiunea civilă pentru a fi admisibilă, implică stabilirea explicită a caracterului nelegal al privării de libertate (ex. sentința nr. 95/S/20.05.2015 pronunțată de Tribunalul Brașov - Secția I civilă în dosarul nr. 23/62/2015 - pe art. 504 Codul de procedură penală din 1968; sentința nr. 23/S/08.02.2016 pronunțată de Tribunalul Brașov - Secția I civilă în dosarul nr. 2863/62/2015 - pe art. 538 Codul de procedură penală).

6. La nivelul instanțelor din raza **Curții de Apel Ploiești** s-au conturat ambele opinii, exprimate în sentința nr. 1958/09.07.2015 a Tribunalului Prahova - Secția I civilă pronunțată în dosarul nr. 9185/105/2013, definitivă prin decizia nr. 215/03.02.2016 a Curții de Apel Ploiești - Secția I civilă - pe art. 504 Codul de procedură penală din 1968 și sentința nr. 827/25.09.2014 a Tribunalului Buzău - Secția I civilă pronunțată în dosarul nr. 127/114/2014 - pe art. 504 Codul de procedură penală din 1968, împotriva căreia s-a declarat apel, a cărui judecată a fost strămutată la Curtea de Apel București.

7. **Curtea de Apel Oradea** a comunicat că această problemă de drept a fost discutată în cadrul întâlnirii profesionale trimestriale a judecătorilor din cadrul instanțelor din circumscripția Curții de Apel Oradea din 15 martie 2016, când nu s-a ajuns la o opinie majoritară, problema urmând a fi reluată în cadrul unei întâlniri viitoare.

Astfel, într-o opinie, s-a considerat că dreptul la despăgubire este condiționat de existența unei privări nelegale de libertate, care trebuie să fie stabilită prin actele procedurale și de către organele judiciare identificate în alin. (2) al art. 539 Codul de procedură penală. Instanța civilă nu poate să facă aprecieri cu privire la caracterul nelegal al măsurii, în situația în care acesta nu rezultă din hotărârile instanței penale într-o altă opinie, s-a considerat că, din moment ce a intervenit achitarea, arestarea preventivă poate fi apreciată ca nelegală, fără a fi necesară constatarea instanței penale în acest sens și indiferent de temeiul achitării. Astfel, achitarea ulterioară a inculpatului are aptitudinea ea însăși să atragă caracterizarea privării de libertate ca fiind una nelegală.

În sensul opiniilor exprimate, au fost depuse următoarele hotărâri:

- Sentința nr. 35/C/22.02.2016 pronunțată de Tribunalul Bihor - Secția I civilă în dosarul nr. 3036/111/2015, nedefinitivă - Secția I civilă;

- Sentința nr. 102/C/04.05.2016 pronunțată de Tribunalul Bihor - Secția I civilă în dosarul nr. 2473/111/2015, nedefinitivă - pe temeiul art. 539 Codul de procedură penală;

- Sentința nr. 7/C/20.01.2016 pronunțată de Tribunalul Bihor - Secția I civilă în dosarul nr. 267/111/2015, definitivă, conform deciziei nr. 559/A/14.06.2016 pronunțată de Curtea de Apel Oradea - Secția I civilă - pe art. 539 din Codul de procedură penală;

- încheierea din 10.06.2016 pronunțată de Tribunalul Satu Mare - Secția I civilă în dosarul nr. 1959/83/2015 de sesizare a Curții Constituționale cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 539 alin. (2) din Codul de procedură penală;

- Sentința nr. 582/C/27.06.2014 pronunțată de Tribunalul Bihor - Secția I civilă în dosarul nr. 384/111/2014, definitivă, conform deciziei nr. 14/A/19.01.2015 pronunțată de Curtea de Apel Oradea - Secția I civilă - pe art. 504 Codul de procedură penală din 1968;

8. Curtea de Apel Suceava a comunicat că, la nivelul instanțelor din circumscripție a fost identificată o singură hotărâre, respectiv sentința nr. 1038/24.09.2014 pronunțată de Tribunalul Botoșani - Secția I civilă în dosarul nr. 384/40/2014, definitivă prin decizia nr. 451/04.06.2015 a Curții de Apel Suceava - Secția I civilă, prin care s-a reținut că, în aplicarea art. 539 din Codul de procedură penală, nelegalitatea măsurii privative de libertate nu este prezumată prin simpla existență în cauză a unei hotărâri de achitare, fiind necesar să fie stabilită prin mijloacele procedurale prevăzute de lege.

Au mai fost depuse următoarele hotărâri:

- sentința nr. 144/28.01.2015 pronunțată de Tribunalul Botoșani - Secția civilă în dosarul nr. 2930/40/2014, definitivă prin decizia nr. 479/11.06.2015 a Curții de Apel Suceava - Secția I civilă, prin care s-a constatat prescripția dreptului la acțiune potrivit art. 538-539 din Codul de procedură penală;

- sentința nr. 385/30.03.2015 pronunțată de Tribunalul Botoșani - Secția I civilă în dosarul nr. 424/40/2014, definitivă prin decizia nr. 1042/22.12.2015 a Curții de Apel Suceava - Secția I civilă, prin care s-a reținut aplicabilitatea art. 504 Codul de procedură penală din 1968 deoarece printr-o hotărâre judecătorească s-a stabilit că reclamantul a fost privat de libertate 400 zile, ca urmare a executării unei pedepse în privința căreia a intervenit prescripția executării;

- sentința nr. 1021/15.11.2014 pronunțată de Tribunalul Botoșani - Secția I civilă în dosarul nr. 2442/40/2014, definitivă prin decizia nr. 519/17.06.2015 a Curții de Apel Suceava - Secția I civilă, prin care s-a reținut, raportat la dispozițiile art. 539 Codul de procedură penală, că privarea de libertate a reclamantului pe perioada reținerii a avut o bază legală, iar măsura scoaterii de sub urmărire penală nu poate determina, în sine, concluzia că măsura reținerii, la momentul dispunerii sale, a avut caracter nelegal.

9. Curtea de Apel Pitești a comunicat că practica judiciară la nivelul instanțelor din circumscripția teritorială a fost în sensul constatării admisibilității acțiunilor civile în despăgubiri declanșate în temeiul art. 504 din Codul de procedură penală din 1968 (dispozițiile corespondente ale art. 539 Codul de procedură penală).

În acest sens: decizia nr. 1397/03.12.2014 pronunțată de Curtea de Apel Pitești - Secția I civilă în dosarul nr. 3599/3/2011*; decizia nr. 1705/30.06.2016 pronunțată de Curtea de Apel Pitești - Secția I civilă în dosarul nr. 3796/90/2013*; decizia nr. 402/03.03.2015 pronunțată de Curtea de Apel Pitești - Secția I civilă în dosarul nr. 3790/90/2013).

Totodată, s-a menționat că nu a fost identificată practică judiciară referitoare la condițiile de admisibilitate ale acțiunii civile în despăgubiri ce poate fi declanșată în baza art. 539 Codul de procedură penală.

10. La nivelul Curții de Apel Galați nu există un punct de vedere unitar.

Majoritatea judecătorilor consideră că stabilirea caracterului nelegal al privării de libertate, în cursul procesului penal, poate fi și implicită, dedusă din hotărârea definitivă de achitare. S-a apreciat că nu se poate face abstracție de faptul că au intervenit elemente noi, ulterioare controlului efectuat de instanțele penale cu

privire la legalitatea măsurii (noi probe și în final o soluție definitivă de achitare), elemente care schimbă fundamental datele problemei.

Atâta vreme cât există o hotărâre de achitare pentru că fapta nu există sau fapta nu întrunește elementele constitutive ale unei infracțiuni, nu se poate vorbi de legalitatea vreunei măsuri privative de libertate.

S-a indicat spre exemplificare decizia nr. 264/R/04.11.2015 a Curții de Apel Galați - Secția I civilă pronunțată în dosarul nr. 12503/118/2012.

Tribunalul Galați nu are practică judiciară. Totuși, judecătorii au exprimat în unanimitate punctul de vedere că prin art. 539 Codul de procedură penală legiuitorul a condiționat repararea pagubei în cazul privării nelegale de libertate de stabilirea caracterului nelegal al acesteia în cadrul procesului penal, care să fie cuprinsă într-un act jurisdicțional, nefiind suficient să rezulte din hotărârea definitivă de achitare.

11. Opinia majoritară exprimată de judecătorii de la **Curtea de Apel Iași** și de la instanțele arondate este în sensul că interpretarea art. 539 alin. 2 din Codul de procedură penală, respectiv stabilirea caracterului nelegal al privării de libertate în cursul procesului penal, care dă dreptul la despăgubiri, conform art. 539 alin. 1 din Codul de procedură penală, trebuie să fie cuprinsă explicit într-un act jurisdicțional, neputând fi și implicită, respectiv dedusă din hotărârea de achitare, din formularea textului legal rezultând că organelor judiciare penale le revine sarcina principală de a se pronunța asupra caracterului legal sau nelegal al privării de libertate (de a constata caracterul nelegal al privării de libertate), în funcție de momentul procesual în care se află cauza. Astfel, în orice situație în care, potrivit competenței legale, procurorul sau instanța penală (respectiv, judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară sau instanța de judecată, după caz) dispune asupra unei privări de libertate (fie prin revocarea sau încetarea de drept a unei măsuri preventive privative de libertate, fie în sensul modificării unei pedepse privative de libertate în curs de executare, după caz), trebuie să arate prin actul jurisdicțional emis (ordonanța, încheiere definitivă sau hotărâre definitivă, după caz) dacă și din ce moment privarea de libertate a devenit nelegală.

În acest sens s-au indicat următoarele hotărâri:

- sentința nr. 1772/22.12.2015 a Tribunalului Vaslui - Secția civilă, pronunțată în dosarul nr. 2311/89/2014, aflată în apel la Curtea de Apel Iași;

- sentința nr. 673/20.02.2014 a Tribunalului Iași - Secția I civilă, pronunțată în dosarul nr. 1383/99/2013, definitivă;

- sentința nr. 865/14.03.2014 a Tribunalului Iași - Secția 1 civilă, pronunțată în dosarul nr. 11815/99/2013, definitivă.

12. La nivelul **Curții de Apel Craiova** a fost identificată o singură cauză relevantă, în stadiul procesual al apelului, cu care instanța a fost investită ca urmare a admiterii unei cereri de strămutare. În soluționarea apelului, a fost examinată problema de drept care face obiectul sesizării, apreciindu-se că, în contextul art. 539 Codul de procedură penală, caracterul nelegal al privării de libertate poate fi stabilit de o instanță civilă numai în măsura în care în cursul procesului se invocă alte motive decât cele care au făcut obiectul controlului judiciar în fața instanței penale chemate să statueze asupra legalității măsurilor preventive privative de libertate luate în cursul procesului penal, cât și în măsura în care asemenea motive de nelegalitate, deși invocate, au fost omise de la analiză și pronunțare de către instanța penală ori cadrul procesual penal nu a permis analizarea lor, după caz (decizia nr. 205 din 14 ianuarie 2016 pronunțată de Curtea de Apel Craiova - Secția I civilă în dosarul nr. 4002/108/2014).

13. **Curtea de Apel Alba Iulia** a comunicat că, la nivelul instanțelor din circumscripția Curții de Apel Alba Iulia nu există un punct de vedere unitar cu privire la această chestiune: într-o primă opinie, s-a apreciat că este necesară o hotărâre ulterioară de constatare a nelegalității măsurii privative de libertate, iar într-o

altă opinie s-a considerat că nelegalitatea măsurii rezultă și implicit din soluția definitivă de achitare.

A înaintat o serie de hotărâri judecătorești, după cum urmează:

- sentința nr. 540 din 25 martie 2015 pronunțată de Tribunalul Alba - Secția civilă în dosarul nr. 5215/107/2014, rămasă definitivă prin decizia nr. 630 din 21 aprilie 2016 a Curții de Apel Alba Iulia - Secția I civilă, prin care s-a reținut, raportat la dispozițiile art. 504 din Codul de procedură penală din 1968, că se acordă dreptul la despăgubiri numai dacă s-a constatat, în modalitățile prevăzute de lege, că respectiva măsură preventivă a fost luată nelegal;

- sentința nr. 2085 din 5 noiembrie 2015 pronunțată de Tribunalul Alba - Secția civilă în dosarul nr. 5519/107/2014, prin care s-a reținut, în raport cu dispozițiile art. 539 Codul de procedură penală, că în condițiile în care s-a luat măsura reținerii sau arestării preventive în cursul cercetării penale sau al procesului penal, iar persoana în cauză a fost achitată prin hotărârea instanței penale, sunt pe deplin aplicabile prevederile art. 539 Codul de procedură penală, nefiind necesară o altă hotărâre judecătorească prin care să se constate caracterul nelegal al arestării;

- sentința nr. 1149 din 14 mai 2014 pronunțată de Tribunalul Alba - Secția civilă în dosarul nr. 9029/107/2012, irevocabilă prin decizia nr. 1 din 8 ianuarie 2015 a Curții de Apel Alba Iulia - Secția I civilă, prin care s-a reținut că, în temeiul dispozițiilor art. 504-505 din Codul de procedură penală din 1968, care au corespondent în art. 539-540 Codul de procedură penală, nelegala reținere a reclamantului este cu atât mai evidentă cu cât s-a făcut dovada că acesta a fost achitat atât de instanța de fond, cât și de instanțele de control judiciar, toate reținând că fapta pentru care reclamantul a fost cercetat, în raport cu probele administrate în cauză, nu este prevăzută de legea penală.

14. **Curtea de Apel Constanța** a înaintat o serie de hotărâri judecătorești, pronunțate în cauze cu situații de fapt diferite, comunicând că nu s-a putut identifica o orientare în cadrul practicii judiciare cu privire la problema de drept indicată (ex. decizia nr. 3/C din 29 ianuarie 2014 pronunțată de Curtea de Apel Constanța - Secția I civilă în dosarul nr. 5240/118/2009*; decizia nr. 22/C din 27 ianuarie 2014 pronunțată de Curtea de Apel Constanța - Secția I civilă în dosarul nr. 1422/89/2002; decizia nr. 509/C din 19 octombrie 2011 pronunțată de Curtea de Apel Constanța - Secția I civilă în dosarul nr. 3882/118/2011; decizia nr. 230/C din 18 aprilie 2011 pronunțată de Curtea de Apel Constanța - Secția civilă, minori și familie, litigii de muncă și asigurări sociale în dosarul nr. 2526/118/2010).

15. **Înalta Curte de Casație și Justiție**, prin adresa nr. 512 din 31 august 2016 a Direcției Legislație, Studii, Documentare și Informatică Juridică, a comunicat că, în jurisprudența instanței supreme, vizând aplicarea dispozițiilor art. 504 alin. (2) și (3) din Codul de procedură penală din 1968, (care au același conținut ca și art. 539 din actualul Cod de procedură penală), s-au conturat două opinii:

Într-o opinie majoritară, s-a considerat că reclamantul este îndreptățit a i se acorda despăgubiri în condițiile în care față de acesta, pe parcursul procesului penal, a fost luată o măsură preventivă privativă de libertate, iar prin hotărârea finală s-a dispus achitarea, chiar dacă instanța penală nu a statuat asupra caracterului nelegal al măsurii preventive, acesta rezultând implicit din însăși soluția de achitare (în acest sens au fost indicate, exemplificativ, hotărâri judecătorești pronunțate în perioada 2010-2014).

Într-o opinie minoritară, s-a apreciat că nelegalitatea măsurii preventive restrictive de libertate trebuie să fie constatată printr-unul din actele de procedură enumerate în cuprinsul art. 504 din Codul de procedură penală din 1968 (în acest sens au fost indicate, exemplificativ, hotărâri judecătorești pronunțate în perioada 2011-2015).

Concluzii:

În contextul, real și dovedit, al existenței unei jurisprudențe neunitare la nivelul majorității instanțelor naționale cu privire la interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 539 alin. 2 C.pr.pen.,

Ținând cont că nici cu ocazia întâlnirilor de practică judiciară neunitară organizate sub egida Consiliului Superior al Magistraturii conform Hotărârii nr. 148/2015, nu s-a ajuns la exprimarea unei opinii în materie (subiectul fiind raportat la recentele întâlniri și ca urmare a informațiilor potrivit cărora Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casare și Justiție ar avea în pregătire avansată o sesizare pentru recurs în interesul legii – aspect confirmat, de dată recentă, și prin concluziile reprezentantului său din dosarul nr. 2253/2/2016 al Înaltei Curți de Casație și Justiție privind chestiunea preliminară),

Constatând, din informațiile publicate pe pagina de internet a instanței supreme că până în prezent nu a fost înregistrat nicio sesizare de recurs în interesul legii în materie,

Considerând ca îndeplinite condițiile impuse de textul art. 515 C.pr.civ.,

Apreciem ca necesară sesizarea Î.C.C.J. în vederea pronunțării asupra recursului în interesul legii în raport cu această problemă de drept.

Ca suport probatoriu, anexăm extras din Hotărârea nr. 3/24.02.2017 a Colegiului de conducere al Curții de Apel Timișoara, hotărârile definitive în materie pronunțate de Curtea de Apel Timișoara - Secția I Civilă, memoriul judecătorilor raportori și decizia nr. 41/21.11.2016 pronunțată de Î.C.C.J. București – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în dosar nr. 2253/1/2016 și, de asemenea, solicităm acvirarea acestui dosar care conține hotărârile definitive ale altor instanțe naționale menționate în cuprinsul prezentei.

Cu deosebită considerație,

Colegiul de conducere al Curții de Apel Timișoara
Președinte
Judecător Erica Nistor